בן גוריון: פרשת כפרי המשולש ,מעשה זוועה'

הכנסת כיבדה את זכר הקרבנות

ידיעות־אחרונות

ב„מעשה זוועה" הגדיר ראש הממשלה ושר הבטחון, מר ד. בן־גוריון, את המתת מספר אזרחי־ישראל ערביים בכפרים של המשולש הישראלי, ביום 29 באוקטובר — כאשר מסר אתמול בכנסת הודעה על האירוע הזה ועל פרטי מסקנותיה של ועדת החקירה הממשלתית.

13. דצ' 1956

במלים נרגשות הביע ראש הממשלה את הזדעזעותם של אזרחי ישראל, ובראשם ממשלת ישראל, על „המקרה המחריד", וציין כי ועדת החקירה מילאה גם את תפקידה השני, לקבוע את הפיצויים המגיעים למשפחות החללים, וכי כל הסכומים האלה כבר שולמו לזכאים.

הודעת ראש הממשלה נהפכה לטכס של התיחדות עם זכר החללים הערביים, אורחי ישראל, שהומתו על ידי הנמנים עם משמר הגבול של המדינה, יו"ר הכנסת הביע השתתפות הכנסת ביגון המשפחות הנפגעות, וכל חברי הכנסת עמדו דום לכבוד זכרם של האזרחים שהומתו בשובם לבתיהם — גברים, נשים וטף.

התיעצויות מוקדמות

לישיבת הכנסת —אחת הקצרות בתולדותיה — קדמו התיעצויות מרובות על צורת ההודעה ותגובת הכנסת עליה; ואמנם נמנע אתמול, לא בלי קושי דיון בהודעה; אבל קרוב לודאי, כי הפרשה תחזור ותעלה על הפרק, אולי אף פעמיים, בשבוע הבא.

„עלי למסור לכנסת על מאורע־זוועה מחריד שקרה בתוכנו — פתח ראש הממשלה — ואשר עיקרו פורסם כבר על ידי הממשלה מיד לאחר המעשה, ואחר־כך ביתר פרוטרוט, כשנתקבל הדין וחשבון של ועדת החקירה שנתמנתה לשם כך מיד לאחר המאורע.

„ביום 29 באוקטובר 1956, כשהתגברה פעולת הפידאיון והתחיל מבצע סיני, הוכרז עוצר בכמה כפרים על הגבול המזרחי, לשם שמירת חיי הכפריים. ביצוע העוצר ושמירתו הוטל על גדוד של משמר הגבול, ותושבי הכפרים שמרו על העוצר שנקבע בין 17.00 בערב עד 6.00 בבוקר. תושבי הכפרים בכללם צייתו להוראות העוצר. **בכפרים אחרים שבו כמה תושבים לביתם לתומם לאחר שעות העוצר ונהרגו על ידי כמה מאנשי משמר הגבול. בין הקרבנות היו גברים, נשים וילדים.**

„מיד כשנודע לי על המאורע המחריד הזה, ביום 1 בנובמבר, מיניתי ועדת חקירה בראשותו של השופט המחוזי בנימין זוהר לברר: א) נסיבות המאורעות בכפרים ביום 29 באוקטובר; ב) מידת אחריותם של אנשי משמר הגבול — קצינים, סמלים וטוראים — ואם יש להעמידם לדין; ג) הפיצויים שהממשלה חייבת לשלם למשפחות עקב התנהגותם של משרתי משמר הגבול.

„הועדה שהיתה מורכבת מהיושב־ראש, השופט המחוזי זוהר ומה"ה אבא חושי, ראש עירית חיפה, והעורך דין אהרן חוטר־ישי, שמעה עדויות מנציגים מוסמכים של כל אחד מהכפרים שסבלו מהתקריות, ממשמרת הגבול ומבאי כוח הצבא. הוועדה ציינה לשבח את שלטונות הצבא שהמציאו לה מיד ללא כל דיחוי כל החומר שביקשו למטרת חקירתה. הועדה גם מדגישה שהצבא נקט מיד לאחר התקריות בצעדים יעילים לוודא עובדות היסוד הנוגעות לענין, וזה עזר לא מעט לוועדה להעמיד העובדות על אמיתותן ,בעודן טריות', כפי שהוועדה כותבת.

„ב־6 בנובמבר הגישה לי הוועדה הדין וחשבון שלה, ובאותו יום מסרתי לעתונות הודעה רשמית על המאורע המחריד. **לפי מסקנות הוועדה הועמדו למשפט מפקד הגדוד של משמר הגבול וכמה מפיקודיו אשר ביצעו פקודה לא־חוקית.** הדין וחשבון נמסר, כמובן, מיד לממשלה והוחלט לשלם מיד כמפרעה לכל משפחה שסבלה סכום של 1000 ל"י. הוטל על ועדת השופט זוהר לקבוע במהירות האפשרית סכום הפיצויים המגיעים לכל משפחה של הנפגעים. שר המשטרה ביקר מיד לאחר המאורע בכפרים והביע לתושבי הכפרים ונציגיהם הזדעזעו והזדעזעות הממשלה על המקרה המחריד. לפי מסקנת הועדה שהוגשה כעבור ימים אחדים, שולמו לנפגעים פיצויים בסכום של 1000 עד 5000 ל"י.

„לא תרצח"

בעברו לאפיק הממלכתי הכללי והאנושי של המאורע, המשיך מר בן־גוריון:

„ברור שאין בכוח שום סכום של כסף לפצות על חיי אנשים. לא אחטא בחטא בזיון ביהמ"ש ולא אחווה דעה על אשמת החשודים אשר הועמדו לדין. אבל אני רואה כחובה להביע בשם הממשלה, בשם מפקדת המשטרה ובשמי האישי, חרדתנו העמוקה לאפשרות מעשה זוועה כזה הפוגע ביסודות הקדושים ביותר של המוסר האנושי השאוב מתורת ישראל.

„העם היהודי וכל טובי האנושיות התפארו תמיד — ובצדק — בהוקרת חיי האדם. „לא תרצח" הוא הצו העליון שנמסר לנו מהר סיני. ואין עם בעולם שמחשיב יותר מהעם היהודי יקר חיי האדם, פירוש הדבר חיי כל אדם, בלי הבדל מין, גזע, דת ולאום. אנו למדנו כי אדם נברא בצלם אלוהים, ואין איש יודע מה היה צבע עורו של האדם הראשון, שלא היה שייך לשום אומה מיוחדת, אלא היה רק אדם. ולמען לא להשאיר כל ספק בלב מישהו שאין להבדיל בין אדם לאדם, נאמר בתורתנו: ,וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו. כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך'. לא רק חוקה אחת לגר ולאזרח, אלא יש להתייחס לגר הגר בתוכנו באהבה. אין ערביי ישראל גרים, אלא אזרחים שווי־זכויות מעיקרם, אבל בנוגע לחיי אדם אין הבדל כל שהוא בסטטוס האזרחי של האדם. חיי כל אדם הם קדושים.

„שני עקרונות קדושים אלה נפגעו באופן מזעזע במקרה מחריד זה — ואני בטוח שהכנסת כולה תצטרף להרגשה שניסיתי להביע בדברי אלה, ו־לא ייעשה עוד כן בישראל. האשמים במשפט ודאי יבואו על ענשם. ואני מציין בסיפוק כי ראשי הכפרים הנפגעים ומשפחותיהם העריכו עמדת הממשלה, חרדתה ופעולתה התכופה בענין זה".

מר בן גוריון סיים את הודעתו בהבעת קורת רוח על שמירת שקט בימי המתיחות, גם מצד המיעוטים: „אני רוצה גם לציין שבימי המערכה נשתמר השקט בכל קצות הארץ, בין בתוך הישוב הקבוע ובין בתוך הישוב הנודד, כלומר, בקרב שבטי הבדווים".

הכנסת נותנת כבוד לחללים

בתום הודעת ראש הממשלה קם יו"ר הכנסת מר י. שפרינצק, ואמר: „בקשר עם המאורע המזעזע, עליו באה הודעת ראש הממשלה, הנני מביע בשם הכנסת כולה השתתפות בצער המשפחות השכולות, ואני מבקש מאת חברי הכנסת לכבד את זכר החללים בקימה".

כל חברי הכנסת ואורחיה קמו על רגליהם ועמדו דום לזכר החללים.

לאות אבל לא עסקה עוד אתמול הכנסת בסדר היום הרגיל שלה, אלא הישיבה שארכה כ־10 דקות בלבד, ננעלה מיד אחרי טכס ההתייחדות עם זכר האורחים־חללים.

הפרשה לא תרד מן הפרק

אתמול בבוקר חידשה נשיאות הכנסת את דיוניה בצורת ההודעה הממשלתית ותגובת הכנסת עליה, קיימה מגע הדוק עם הממשלה, וביקשה מאת הסיעות לוותר על עיון לאלתר ולהסמיך את יו"ר הכנסת להבעה קצרה של רגשות כל חברי הכנסת, אחרי הודעת מר בן גוריון, שהטיוטה שלה הוצגה לנשיאות.

ברובן הסכימו הסיעות להצעה זו, אבל „חירות" והציונים הכלליים הביעו פקפוקים. בעוד שהציונים הכלליים לא רצו לוותר על הגשתה המיידית של דרישתם להקמת ועדת־חקירה פרלמנטרית, שמה סיעת „חירות" את הדגש בנימות מסויימות בטיוטות להודעת מר בן גוריון ולהצהרת מר שפרינצק, שלגביה ביקשה סיעה זו להימנע מקשירתה הישירה עם תוכן הודעת ראש הממשלה. לאחר שבאו על סיפוקם לגבי מרבית השגותיהם, הסכימו אנשי „חירות" להצעת הנשיאות, אם כי שמרו לעצמם במפורש את הזכות להעלות את הענין ביוזמתם הם, בהזדמנות פרלמנטרית נאותה. ואילו נציג הציונים הכלליים, סגן יו"ר הכנסת מר ח. אריאב, עמד בתוקף על זכות סיעתו למתן הודעה בכנסת, לאחר הודעת ראש הממשלה, ורק כאשר מאמציו לתשגת ההכרה בד

...נות זו עלו בתוהו, אמנם ויתרו הכלליים גם הם על השמעת הודעה לאלתר, אבל מסרו לנשיאות, כי סיעתם „תאחז בכל האמצעים הפרלמנטרים כדי להביא לכנסת הצעה על הקמת ועדת־חקירה פרלמנטרית מיד עם גמר המשפט, לשם בדיקת הרקע שעליו היה אפשרי המקרה המחריד".

שהוא, וסיעה זו לא חשבה את עצמה איפוא, כקשורה להחלטה או הסכם כנזון.

תוצאות בלטו בישיבתה הקצרה של הכנסת. כאשר קם מר שפרינצק — אחרי הודעת ראש הממשלה — קרא מר תופיק טובי (מק"י): „אני מבקש להגיש הצעה לסדר" (הוא רצה להציע עריכת דיון על הודעת הממשלה). מר שפרינצק לא שם לב לבקשת מר טובי, ונעל את הישיבה אחרי טכס ההתייחדות. הגבי א. וילנסקה קראה: „יהא משפט פומבי!" קריאת־נגד מספסלי הימין: „לבוגדים"; טובי: „למרצחים".

עוד שלשום הקצתה ועדת־הכנסת שתי שעות לויכוח הקרוב על הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (איזורי בטחון). כל סיעות האופוזיציה מתכוונות להעלות בהרחבה את פרשת כפרי המשולש ומשמעותה הכוללת בהזדמנות זו, ויש להניח, כי בעקבות טענות האופוזיציה ינקטו עמדה מפורשת בנדון גם נציגי סיעות הקואליציה, ואולי גם שר הבטחון.

סיעת מק"י הגישה אתמול אחרי הצהרים ליושב ראש הכנסת הצעה דחופה לסדר היום — להעמיד לדיון דחוף דרישת מק"י לחקים לאלתר ועדת חקירה פרלמנטרית באותו ענין. אם הנשיאות תשלול את הדחיפות, יתכן, כי הצעה זו תעלה ביום ד' הבא, שיהיה מוקדש כולו להצעות לסדר היום רגילות.